

Bakoloni bulya bajire kono

Imesimuliwa na Mbande Barasayedi

Sumine, 2002

Sasa ngo leya, bulya njije sababu nebeelwa, ntyanti ebana. Na mbaba na nie kayye eba monto mkolo nkabana. Njije ebuga monto olya asamire eja ohu mujeremani. Aatoolaga ayyo Bisikene, ngo boma bwehε bwale bo bwa Orɔgɔsɔrɔgɔ. Mujeremani agatawala bantu bubeju. Mungeresa ale Kenya. Mujeremani agatawala ohu.

Sasa Mujeremani wene Mungeresa akaboka Kenya, akaja Kura. Akaborya ebuga,

“Mujeremani oyo abatawarire, abadεsate, ale ko?”

Akabeelwa, “Ale Soyeta.”

Akabuga, “Ale mukemanye nkya elya akeyya sabari?”

Bakabuga, “Ee.”

“Kamuraberyeni, wakola nakeyya sabari, muje ntubeele.”

Ndyo bakoloni bakaja bakeyya ebisa gokyo gwa nkondo ya King’orane basungu bene. Sasa nene oyo boma bwobo bwale Erughata. Bulya bukolo bwale Erughata na Ngaresero. Maboma jale adatu Ngaresero, ayyo Erughata, na ohu. Ohu ngo, hale kama Loliondo. Erughata hale kama Monduli. Ngaresero hale kama Rarusa. Basi, bakoloni balya bakayye emwebisela ayyejate boma bobo bwa Erughata le, akabolagelwa mbakoloni mbangeresa. Basi ale na sigari jyehε jikaryala jikang’ore eyya Erughata. Sigari jilya jibatigala jya Mujeremani. Jikayye eboka ho jikayye eyya Naresero. Jikayye etolwa Ngaresero jikahirwa Rarusa. Sasa ndyo Bajeremani bakuboke Rarusa baaje bature bantu ohu Ebwε. Bakabolobolaga bantu ghai babayye εletwa bantu balya baryarire. Sasa ngo eboka ayyo bita bya gwansa ya. Basi bita bikaendelea bya gwansa bikang’ore esira. Byasira Mungeresa agatawala akanyigha madaraka.

Nwo ajire ehumya mambo je ghayya barabara mukoloni. Mungeresa nwo ahumiryε barabara jyoonse. Wε Mujeremani ajaga na barasi njyo jyale magari jehε. Sasa barabara

egaghagwa eboka Rarusa ekang'wore eja Karatu. Gukaje edabwa Batemi oh bakayye emibokya Karatu bakamileta Orwosworo. Bantu balya baghairye barabara eyo eboka Karatu mbaga Orwosworo mbabababa Syabai. Basi akendelea ngo mukoloni akatumisha bantu gasi ya. Mungeresa wo atyanti ebolagaga bantu, agatumisha gasi. Ebaala misigo akabaghayya kama biborwa byobo. Eghayya mabarabara etema, oboka nyumba jiji jya Orwosworo kila bahali. Basi bantu bakaendelea byo mbaga esebegolo Nyerere aje asoore uhuru.

Kwa hiyo egera ayyo ng'w njije sawasawa. Gukaghagwa barabara Syabai yamakeba ya gwansa. Gukaghagwa ni Ngweryendo jikamigharerya. Esiye n'esiye tukabokela Orumeryadi tukaghayya. Nie ryolo naghairye barabara mbaga Kakesio eboka Loliondo mbaga Kakesio. Tukabitia barabara ya Enduleni tukang'wore emihira Kakesio. Sasa bahigu beto bang'ina bakamiteremsha mbaga halya habugelagwa 'Nkambi ya nyoka' karibu na Karatu eghubuka nsenge. Nabo bakamihabela ho. N'esiye twaghayyaga. Ntwalibagwa mshahara. Mshahara jwa lelyo le jwala kama siringi enya monto kwa mweri. Twaghayyaga karibu mieri tano. Mara jikayye erosa jikaba siringi esyano njyo jyale mshahara.